

Varsányi Emil t.

Hazánkban a nemzetiségi kérdés tárgyalása során igen sokan a magyarság közül is hajlandók a nemzetiségek elnyomását hangoztatni, megfélemlítve arról, hogy amit a nemzetiségek jogosan kifogásolhatnak, s ez főként a nép javával mit sem törődő közigazgatás, a közegészségügy elhanyagolása, a nép érdekei ellen úzótt gazdasági politika, abban a magyarság is szenvedő rész.

Sőt ha a magyar s teszem azt a tót és az oláh foglalkozását tekintjük, a közgazdasági politika, ha nem is kifejezetten, de a valóságban egyenesen a magyarság kipusztításán dolgozik. Mert míg a tót és az oláh a hegyes vidéket lakva, főként pásztorkodásból él, sem megélhetését, sem terjeszkedését gazdasági viszonyaink, a birtokelosztás, latifundiumok meg nem nehezítik, az alakuló gyárak esetenként még meg is könnyítik, addig

a síkságon lakó, földművelő paraszt megélhetése napról-napra nehezebb, terjeszkedése a kötött birtok, s a földéhes nagyságok – mert nem a paraszt a földéhes, hanem a nagybirtokosok azok – miatt lehetetlen, a rossz megélhetési viszonyok folytán szaporodása is csökkenő, sőt közegészségügyi tekintetben is határozottan rosszabb helyzetben van az egészséges hegyvidéket elfoglaló oláhnál és tótnál.

A nemzetiségek egyes sérelmeivel nem foglalkozom, csak néhányára teszek megjegyzést.

A nemzetiségek gyakran felpanaszolják a névmagyarosítást, különösen a nagy német sajtó hangsúlyozza gyakran, hogy a magyar polgárok nagy része német nevű, s következésképp német-eredetű.

A látszat szerint így igaz a dolog, valójában azonban nemcsak azért van hazánkban annyi idegen nevű polgár, mert az ide bevándorolt, hanem azért is, mert II. József az első népszámlálás után derűre-borúra keresztelte a még névtelen jobbágyokat stb., s részint az állatvilág, színek, tárgyak, részint bizonyos tulajdonságokat jelzők neveit vétette föl. Voltak községek, ahol egész házsorok, utcák

polgársága színek után Blau, Gelb, Grün etc. nevet kapott, sőt a túlságos buzgalom jó magyar nevű egyénekre is más nevet erőszakolt,

Sűrűn hallatszik a panasz a magyarosítás miatt is. Bár úgy volna, akkor másként állnánk; magyarból lett már oláh. de oláhot még nem magyarosított meg senki; hány színmagyar nevű egyén van ma is az oláhság vezetői között? S az, aki a felvidéket ismeri, tudni fogja, hogy a Bach-korszakban egész falvak magyarsága olvadt fel a tótságba ti, s a megkezdett folyamatot ma sem lehetett még teljesen visszaszorítani. Kassa közvetlen közelében levő falvak népe még teljesen tót és ha azt kutatjuk, hogy tót volt-e? a színmagyar nevek megadják a tagadó választ.

Nem is kell lemenni az autonómiával rendelkező társországokba, ahol 1-2 nemzedék alatt teljesen elvész, beolvad az odaköltözött magyar s mint rendesen minden renegát, ez is a legdühösebb ellensége lesz mindennek, ami magyar, a nemzetiségek magyarosító vádjának teljes alaptalanságára itt is elég a példa. S ha azt kérdezzük, hogy kik tették és teszik mindezt ? a válasz mindig az: a papok. Aki azt akarja látni, hogy mily

nagy szolgálatot tud tenni a nemzetiségeknek a papság, az kísérje figyelemmel viselkedését nálunk a felvidéken, az erdélyi részekben, a társországokban és különösen lenn a dalmát partvidéken. A munkájában a papságnak nagy segítségére van a nagy politika vezetősége. Különösen a jezsuiták működnek nagy sikerrel. A dolog egyszerűen úgy indul meg, hogy egy-egy páter látszólag nyugalomba vonulás, pihenés címén megtelepszik valahol, egész nap jár-ke, mindenütt megfordul, mindenkit ismer, mindent hall és lát s mindenről hüben beszámol Bécsben, megtéve javaslatait a nagy politika érdekében szolgáló s a papság terjeszkedését elősegíteni hivatott intézkedésekre. Bámulatos, hogy mely eszközök, segédszervek állanak rendelkezésre, a hatalom rövid néhány év alatt a neki tetsző módon berendezkedhetek, de a nép a papság hatalmába került. Ott az akció az olaszság, itthon a magyarság ellen indul. Sovénységgel vádolni a magyarságot a legbotorabb dolog, smorem állítani, hogy a legsovénebb, de különben igazi néppolitika ez ország nagy fejlődését vonná maga után. Az emberi haladás soha annak kárát nem vallaná, ha itt tiszta magyarság laknék, mert

szabadelvűbb, türelmesebb nép alig van a magyarnál. Ennek erősítése elsőrendű szabadjóművesi feladat. A haladás örökre búcsút mondhat az országnak, ha itt egyszer a nemzetiségek jutnának túlsúlyra. Nézzünk át Ausztriába, Romániába, a türelmetlenség, a felekezeties irány hatalmasodásának elég példájával szolgálhatnak.

A magyarságnak ahhoz, hogy itt ez országban az emberiség nagy eszméi elterjedhessenek, nemcsak a feudalizmus és klerikalizmus ellen kell dolgoznia, hanem teljes erővel kell védekeznie a nemzetiségi veszély ellen is s ki az, aki nem látja be, hogy azok, akik ősi és születési jogon igényt formálnak ahhoz, hogy örökös urak lehessenek a nép nyakán, nem szívesen látják a magyar elem erősödését? azét a kellemetlen magyar elemét, a parasztét, amelyik a földéhes nagybirtokos mellett is ember módra meg akar élni? A nemzetiségi kérdés nem volna fájó sebe ez országnak, ha nem volnának még fájóbb sebei az egyre terjedő feudális, klerikális hatalom. Ma a nemzetiségi kérdés nemcsak sebe; hanem veszélye is a magyarságnak s teljesen igaza van D. Dénes t.-nek, hogy e veszély hovatovább nagyobb és na-

gyobb lesz. Az okok is igen szépen, a valóságnak megfelelően fejtette ki D. t. A magyarság örökös harcban lesz mindaddig, amíg léte biztosítva nem lesz, természete, évszázadok hagyományai, szokásai a földhöz kötik, ezt meg nem kap; a nemzetiségek a fejlődés folyamán a szabadabb s a függetlenséghez több kilátást nyújtó ipart üzük. Míg a magyarság zöme koldus sorban él, nyomorog, addig a nemzetiségek gyarapszanak, erősbödnek.

A magyarságra nézve különösen fenyegető jelentőségű kérdés a tót s még inkább az oláh, a veszedelem oka: a nagy terjeszkedés és szívóosság.

A terjeszkedés okai igen sokfélék. A statisztika bizonyosága szerint a tót és az oláh faj szaporasága fölülmúlja a magyarságét.

Ez részben a természetes propagatív erőnek, részben a kisebb fokú kultúrának s ezzel kapcsolatos minimális igényeknek kifolyása. A gyermek nem okoz gondot, oly kevés gonddal nevelődik s ezért mindegy, hogy kettő van-e vagy tizenkettő. Még iskolába sem járatják, primitív életségük meg szerzésében már kis korában segít a felnőtteknek. Az erkölcsi felfogás is kedvez a

szaporodásnak. A házasság intézménye egész primitív alapokon áll. A leánynak legtöbbször 3-4 próbaférje s mindeniktől 1-2 gyermeke van, míg végre, rendszeren az első férjnél, megállapodik. Kedvez az elhelyezkedés is. Óriási, hegyes-völgyes területeken, amelyeket a magyarság soha meg nem szállott, terjeszkedtek egész szabadon mint állattenyésztők s itt minden erőfeszítés nélkül, lusta, primitív módon csaknem kizárólag a szaporodásnak élhettek s a lefoglalt terület, amelyet a magyarság, más életmód és igények miatt, megszállni nem tud, még további óriási terjeszkedésre nyújt nekik alkalmat. Veszedelmesen nyomja előre a felvidéken a tótság, Krdélyben az oláhság, a németnyelvűek rovására. Sok felvidéki német szász község eltótosodik, szász falu tömegesen eloláhsodik. Ez többnyire az egy gyermekrendszer következménye. Különösen a szász falvakban igen kevés a gyermek. Egész házsorokba nem jut lakó. Az oláh besül cselédnek s végül ura lesz a gazdátlanul maradt, mert kihalt lakosú portának. Sokszor elveszi a szász leányt, hisz szász legény már egyre kevesebb akad s így jut a más örökébe. Ilyenek az állapotok Krassó-Szörényben is. Úgy

a tót, mint az oláh primitív életmódja a felvidéki németség és erdélyi szászság erőfeszítések között élő életéhez képest igazi kényelmet jelent s a lustaságra csak némileg hajlók örömmel vetik magukat az oláh kényelmesség karjaiba. Ez oly folyamat, amelynek áldozatai a magyarságból is vannak. Ugyancsak természeti jelenség, hogy sem a tót, sem az oláh idegen nyelvet nem tanul meg, csekély nyelvérzéke van, saját nyelve is egész primitív, ezzel mindkét faj be is éri. Fejlettebb nyelv megtanulására képtelen. Ez is előnyt biztosít e két fajnak a terjeszkedésében a németek, szászok és a magyarok rovására is, akik természetesen az alig pár száz szóból álló s a legprimitívebb szókötekből összetett oláh nyelvet könnyen megtanulják.

Valóság tehát, hogy a szászság is, a magyarság egy része eloláhosodik, de, ha ez nem is volna, elég fenyegető a veszély úgy a felföldön, mint Erdélyben az a tény, hogy az oláh és a tót nagyon szapora, szemben a magyarság gyöngeszaporodásával. Ha a beolvasztó erő nem is volna, a utóbbi is elég komoly dolog a megszívlelésre. Baj még, különösen az oláhnál, az egyházi állapot is. Végzetes hiba volt megengedni, hogy a görög

kel. és kath. egyház lassanként azonosuljon a román nemzetiséggel.

Az oláh pópa és a dászkál elvégzi azt, amit a faji szaporodás még üresen meghagyott. A védekezés, illetve a magyarság erősítésére irányuló politika gyakorlati eszközei az oktatás s elsősorban a papnevelés és a tanítóképzés államosítása; ezután az elemi isk. államosítása. A népoktatási törvény ügyes végrehajtása erre sok eszközt ad.

A szászság és németség eloláhosodása és eltótosodása megakadályozandó s veszélyben forgó pontokon magyar telepítéssel, ipari telepek létesítésével lehetne a kérdést megoldani. Kitűnő eszmét vetett fel egy napilap nemrég a zsidóság telepítésével. A pusztuló szász és német faj könnyen megnyerhető annak, hogy semhogy tót vagy oláh legyen, magyarrá válik.

Kellően szervezve a magyarság meg tud küzdeni ily pontokon a tót s oláh terjeszkedéssel; nem az oláh és tót tenger közepébe, hanem a német-tót, szász-oláh küzdő pontokra kell irányítani a telepítést. Gondoskodni kell az elszigetelt magyarság segítségéről is, telepekkel erősíteni s azokat egymással összekötni szükséges.

Erélyes, igazságos, de a nép javát szolgáló közigazgatás egyike azon eszközöknek, amelyekkel a féktelenkedés és nemzetiségi terror kiküszöbölhető s a nép az állameszmének leginkább megnyerhető. Nem durva, basáskodó, lelketlen, a népet becsmérő, szidalmazó, lenéző, de kiváló népbarát tisztviselők kelleneek főképp ily helyekre.

Végzetes szerencsétlenség a magyarságra nézve a züllött politika, amely a nemzetiségi kérdés kezelésében a nemzeti érdeket a pártpolitikának minduntalan áldozatul dobja.

A nemzetiségek nagy előnye a magyarság felett – s ez egy hatalmas összetartó erő, amely sokakat köt le, – hogy ott a nép és az értelmiség csaknem egygyé forrott. A magyarság nagy csapása a széttagozódás osztályok szerint, a szociális érzék, egymás iránt tartozó kötelesség tudása alig van meg, egyes osztályok keresik saját érdekeiket. Egységes nagy célok, közös érdekek alig hevítik a társadalmat, amely annyira botor, hogy pld. egyes körökbe a bejutás, akár hírhedt nemzetiségi izgatóra is nem nehéz, de zsidóra, bármily jó magyar is az, lehetetlen. Szocialistát meg említeni nem szabad.

Összefoglalva lehet: a tót s különösen oláh nemzetiségi erősbödés oka: a nagy szaporaság, primitív életmód, alacsony kultúra, erős faji ragaszkodás és a nyelvtanulási készség hiánya.

Ennek kedveznek a geográfiai viszonyok, a szászság pusztulási folyamata, az erélytelen nemzetiségi politika, a rossz közigazgatás, a szüllött politikai viszonyok s társadalmi széttagoltságunk. De kedvez a katonáskodás is. A katonaságnál a kevésbé kulturált elemből embert faragnak, de nem a magyarság javára, ellenkezőleg az az oláh, tót stb. baka csak azt látja, hogy nyelv tekintetében épúgy bánnak, ha nem jobban mint a magyarral, de azt is látja, hogy itt nem az állam nyelve a fő, hanem egy más, amelyre a magyart is csak úgy rászorítják mint őt s ezzel devalválják magát az államnyelvet előtte.

De kedvez a felső politika léptenyomon; nem szóbeszéd, hanem tény, hogy a magyarok ráncbaszedésére fedezetül szolgálnak a nemzetiségek, akiknek a hatalom részére a múltban tett szolgálataikat ez a hatalom mindig hajlandó örökös siránkozásukra a magyarság hátrányára tett engedményekkel honorálni.

Roppant nagy a veszély a papság folytán, amely a tót és oláh, de különösen az oláh néppel azt tehet, amit akar s akkor hajtja a cesarizmus szolgálatába, amikor az épen jónak látszik.

A nemzetiségek panaszaitól megindított s a vélt vagy igazi sérelmek folytán rokonérzésökkel a nemzetiségek felé s talán a magyarság ellen hajlók nézzenek kissé túl hazánk határain.

Mit tesz pl. Románia, amelynek szintén van nemzetiségi kérdése?

Akit ezen ügy érdekel, felhívom figyelmét K. Barna Endre t.: „Románia nemzetiségi politikája és az oláhajkú magyar polgárok” című művére (Kolozsvár 1908. Emke) a haladás minden barátja pirulva fogja olvasni azt. Hogy a hivatalos románság törekvése micsoda, arról beszélhet Dákorománia hivatalos térképe, amely a Tiszáig lefoglalja magának hazánk egy részét s még Debrecent, Szolnokot is oláhosan írja, holott tény, hogy itt soha román uralom nem volt, ellenben igen is Magyarország alá tartozott a mai Románia nagy része. Románia a román állampolgárok között nem tűri meg a nemzetiségi különbségeket. Nálunk a néprajzi értelemben használható faji megjelöléseket politikai értelemben

is használják, Romániában (Poroszország mintájára) gondosan ügyelnek ami, hogy a néprajzi megjelölés politikailag értelmezhető ne legyen.

Románia szabadelvűségét csak hirdeti, de nem követi, a román szabadelvű fel fogás az, amit az egyik kormányelnök nyíltan ki is fejezett, hogy első a nemzeti érdek s amennyiben ezzel összeegyeztethető, ennek keretében érvényesülhet a szabadelvűség. S tagadhatatlan, hogy a hivatalos Románia mindig okos nemzeti politikát követett, ha az a szabadelvűségtől messze is volt.

Közhivatalokat csak az viselhet, aki román állampolgár, ezen kikötés nálunk is megvan. De hogy értelmezik őket? Úgy, hogy az illető születésénél fogva is román legyen.

A jasi-i r. kir. egyetemen a románjai születésű Leheli dr., akiben az egész tanári kar az egyetem egyik díszét, büszkeségét látta, évek óta tanította a gyógyszeriant, mikor az állást véglegesíteni kellett, a román kormány azt megtagadta azzal, hogy Leheli zsidó s felszólította, hogy mondjon le, mert születésre nézve is románnal töltik be helyét s az egész tanári kar hiába protestált ez ellen, mert

a nemzeti érdek még a tudományos érdeknél is előbbrevaló”. (33. oldal.)

Tanítóképzőbe csak az juthat he, aki román szülöktől származó román állampolgár. A vallás szabad gyakorlatát az alkotmány XXI. §-a biztosítja, a kikötés csupán az, hogy ne ütközzék a közrendbe és a közerkölcsökbe, valójában azonban csak a román nyelvű gör. keleti egyház élvez vallásszabadságot, mert minden vallás az isteni tiszteletnél a román nyelvet tartozik használni, különben a törvény ellen vét, mert más nyelvnek, mint az állam nyelvének a használata közérdekbe ütközik s ebben a román hivatalos világ annyira megy, hogy még a temetőben sem tűr meg mást román feliratnál (34. old.) Oly községben, a hol tisztán magyarajkú a lakosság, egy magyar szónak nem szabad a templomban magyarul elhangzania s a néppel azonos származású papot a magyarság nem is tarthat. Papnevelőiben csak román honosok vétetnek fel s a tanítás nyelve a román. (41.) Míg a magyarországi oláhnyelvű egyházakban az állam hivatalos nyelve teljesen számúzve van.

A közoktatási törvényt Romániában Vizanti András készítette elő s ennél elvűi Bert Paul volt francia közoktatás-

ügyi miniszter következő mondását tartja szemelőtt: „A nyelvegység nélkülözhetetlen, mivel másképen a nemzeti egység-üres szónál nem egyéb. Józan észszel tel nem fogható, hogy ha ugyanazon haza, anya, gyermekei ne beszéljék ugyan azt a nyelvet.” S érdemes meghallgatni a következő kijelentéseit: „De hát hogy is ne tanulnók a román nyelvet, miért ne ösztönöznénk minden román állampolgárt, hogy tanálja és szerezzze meg általa azt a hatalmas védőpajzsot, amely fenmaradásának biztosító? Hogyan tudnók elnézni, hogy valamely román iskola tantervében csak névleg szerepeljen a román nyelv, amely román iskola nagyrészből a román állampolgárok fiai- és leányaival van benépesítve, román polgárok pénzén tartatik fenn, de általában egy világpolgáris szellemtől és világosan elkülönítő célzattól van áthatva? És végül hogyan tűrhetjük továbbra is azt a szomorú látványosságot, mit az ország községeiben és eléggé jelentékeny területeken tapasztalhatunk, hol a lakósok, dacára annak, hogy szintén román állampolgárok, hazájuk nyelvét még nem is ismerik, nem hogy értenék s így a nemzet más polgáraival meg sem értethetik magukat, de nem érezhetik azt a szent tüzet, azt

az összetartást sem, melyet egyes egyedül csak az azonos és közös nyelv és nemzeti érzés adhat meg.

Lehet bármilyen a haza polgárainak társadalmi elfoglaltsága, de az okvetetlenül megkívánható, hogy a többi honpolgárokhoz való kapcsolata meg ne szűnjön, ennek pedig legegyszerűbb és legtermészetesebb eszköze a közösen írott és beszélt nyelv. A közös nyelv ismerete nélkül nem ismerheti a polgár sem jogait és kötelezettségeit s így szabad független polgár sem lehet!” (46.47.)

De nemcsak a nyelvi egység megteremtése terén erőszakos a román kormány, hanem vallási téren is s lássuk pld. azt, hogy miként szorítja a hivatalos Románia más vallásúakat arra, hogy megtartsa a görögkeleti ünnepeket?

1900. IV. 1. a román vallás- és közokt. miniszter a zsidó felekezeti iskolák számára a következő rendeletet bocsátotta ki:

1. Az állami tanterv anyaga oly méretekben tanítandó, amint az elő van írva.

2. A zsidó nyelv és hittan a saját tanterv alapján naponta legfeljebb 2 órát foglalhat le.

3. A zsidó ünnepek száma úgy állapítandó meg, hogy száma ne haladja

túl a nyilvános iskolák összes szünidejét. Kötelező szünnapok: a vasárnapok és a román nemzeti ünnepek.

4. Szombaton csak fél napig tarthat a szünet, amit a vallásos gyakorlatok vesznek igénybe, a nap másik fele tanításra használandó fel.

5. A tanulók kalapjukat az iskolában csak is az imádkozás alatt és a hittani órákon tarthatják fejükön. (65.)

Románia gondoskodik arról, hogy területén bármely érzelmi megnyilatkozás a román nemzet iránti hódolással kapcsoltsassák össze. Románia még hangversenyek, színi előadások és táncvigmak programjába, rendezzék azt románok vagy idegenek, bevéteti a román himnuszt; táncestélyeken a Hóra, Sirba nevű nemzeti táncok mellőzhetetlenek.

Szigorú rendelet hagyja meg minden iskolának, hogy a királyi pár arcképe és történelmi faliképek szereztessenek be, román hazafias énekek és himnusz taníttassanak.

A román nemzeti lobogót – 1902. IX. 27. kelt rendelet.szerint – minden tanuló köteles köszönteni, bárhol van az s akár egyedül van az illető akár csoportban; minden tanuló köteles fölállni s kalapját levenni – bárhol van

is – mikor a román himnuszt hallja. Aki az ellen vét, súlyos büntetés éri! (68. 69.)

De Románia a család és helységnevek írásában is a nemzeti egységet szolgálja, hogy mily erőszakkal, azzal nem törődik. Bármilyen szerkezetű valakinek a neve, a román hivatalos okmányokba úgy kerül be, amint azt a román ember kifejti, ilyenformán lesz a Szabó névből Sabau, Tankoból Tanean, Buzogányból Buzdurgan, Benkőből Bencsia, Bakából Baoca, Szökéből Sosce, Munkásból Mancas, Farkasból Forças, Kopaszból Copot stb.

Aki pedig egyszer az anyakönyvbe román hangzású névvel került bele, az azt többé magáról le nem vetkőzheti.

Ugyan így bánnak el a helységnevekkel is.

S hogy mily szigorúan követelik a hivatalos helységnevek betartását, arra elég példával szolgál a posta, amely az esetben, ha bárki a hivatalos helység neve mellé más nevet is tesz magyarázatul pld. (Rekettyó) Racatan, a küldeményt nem kézbesíti. (71. 72. 73.)

Még türelmetlenebb a hivatalos Románia a honosítási s állampolgársági jog megszerzésében. Romániában rendkívüli

fontossága van a román honosságnak, ennek igazolása nélkül egy lépést sem tehet s mikor a tanköteles gyermek az iskolai felvételre jelentkezik, legelőször a román honosságát kell igazolnia.

Ott a honosság nemcsak általános politikai tényező, hanem a legkiválóbb román nemzeti biztosíték is.

Akinek panasa van, de azt nem román nyelven teszi meg, annyi, mintha semmi sérelme sem volna, aki általános műveltségét nem akarja román nyelven megszerezni, semmilyen módon sem szerzi meg. Ha valaki családi nevelés útján akarja megadni a műveltséget, csak úgy teheti, ha a gyermek az év végén román iskolában, román nyelven vizsgálatot tesz, ha azonban a gyerek két ízben sikertelenül vizsgázik, a hatóság hivatalosan íratja be nyilvános iskolába. A román honossággal tehát nemcsak anyagi kötelezettségek, hanem félreérthetetlenül román nemzeti jelleget szolgáló erkölcsi és hazafias köteleességek is járnak.

Hogy az állampolgárság megszerzése mily nehéz a berlini szerződés kikötései mellett is, azt különösen a Románia területéhez kötött zsidóságnál tapasztalható. A honosítást csak nagyon gazdag zsidó

szerezheti meg s külön törvény szerint egyéenként, 10 évi várakozás és sikeres vizsgák után. Ingatlanokat Romániában csak is született és honosított románok szerezhetnek.

Románia az állam román jellegét semmilyen emberi érdek kedvéért fel nem áldozza. 78-82. Románia államilag és társadalmilag kérlelhetetlenül megakadályoz minden oly életjelenséget úgy egyházi, mint közoktatási téren, a mi a feltétlenül tiszta román nemzeti eszmét, elhomályosíthatná s így semmiféle faji vagy nemzetiségi érdek érvényesülését még gondolatban sem tűri meg.

Hogy mily tiszteletben tartja Románia az idegen államok közjogi területi beosztását, arra elég példa az, hogy iskoláiban oly állami kiadású könyveket, térképeket használtat, amelyeken pld. Magyarország egész a Tiszáig Romániáé s e könyv még az idegen alattvalók magán iskoláiban is kötelező.

S mikor a román gyerek azt tanulja a román nyelvtan szabályaiból, hogy a tulajdonnév a tulajdonnak megmásíthatatlan neve, tehát az még fordítás útján sem változhatik meg, a földrajzi oktalás keretében hamis tulajdonnevek egész halmazát sajátíttatják el vele hivatalo-

san s pld. Debrecen, Szolnok is románul van írva s Dákoromániába bekebelezve. (89.) Sőt a román földrajzi társaság a melynek védnöke a román király 1906. X. 26. ötezer leit szavazott meg arra, hogy többek között Magyarország Tiszáig terjedő részének előkészítettessék román nyelvű földrajzi szótára. (90.)

A legféktelenebb izgatás folyik egész nyíltan Magyarország ellen. „A kié Erdély, azé a Tiszáig terjedő síkság” a jelszó és stratégiai szabályként állítják fel, hogy Erdélyben minden magyarsításnak gátat kell vetni, mert ez megingatja Románia létének biztonságát. A kultúra tekintetében az az elv a románságnál, hogy vagy oláhnyelvűi, vagy semmilyen kultúra.

Hogy téves minden híresztelés a magyarság terjedéséről Erdélyben azt az 1906. évi általános román nemzeti kiállítás egyik néprajzi kiállítási csoportjában látható volt a következő érdekes statisztikai összeállítás bizonyítja; ez összeállítás az 1850–1900-ig terjedő 50 évről szól s a következő:

el románosodott magyar község	309
„ német „	42
„ szerb »	41
összesen	326

ellenben				
magyarrá, lett		román község		42
némétté	„	„	„	13
szerb és más	„	„	„	10
			összesen	65

tiszta nyereség tehát a románságnak
284 község.

Kérdés: olyan-e Románia viselkedése, amelynek folytán csupán a viszonzosság elve is azt parancsolná, hogy mi a nemzetiségeknek, különösen az oláhnak, adjuk meg azt a szabadságot, amelyet ők követelnek?

Olyan-e Románia viselkedése, hogy rokonérzést támaszthat bennünk tisztán emberi szempontból?

A legelfogultabb sem adhat a kérdésekre kedvező választ. Abból a türelemből, abból az emberszeretetből, abból a szabadelvűségből, aminőt a hivatalos Románia tanúsít, nem kérünk.

Semmilyen téren sem vagyok barátja az erőszaknak, de legkevésbé akkor, amidőn fajom ellen gyakorolják azt itt e hazában is.

Kérdés már most, nem csupán magyarsági, de tisztán emberi szempontból is, indokolt-e a magyarság erősítése a nemzetiségekkel szemben?

Nem akarok hazafias érzelmek szükségességének fejtegetésébe bocsátkozni, csupán csak azt ismétlem, hogy a magyarság erősítése elsőrendű szabadkőművesi feladat. Tudják ezt ami ellenségeink fenn és lenn egyaránt s tudjuk, látjuk, hogy színmagyar politikusok, akiknek fáj a magyar nép vérből való toleráns viselkedése, a klerikalizmus karjaiba óhajtják belesodorni.

Kérdés, miképen történhet a magyarság erősítése? Felelet: célszerű gazdasági politikával. A népet kultúrában kell részesíteni, de ipari kultúrában is, hogy fejlődjék, megélhetése biztosítva legyen. Mihelyest a megélhetés nem fog annyi gondot okozni, mint ma, nagyobb lesz a gyerekáldás is. Hogy a gazdasági kérdésre kell a nemzeti-ségi kérdés megoldásában a fősúlyt helyezni, azt D. testvér szépen fejtegeti, ezt követik a nemzetiségek mind, de követi Horvátország is, amely a leg-tökéletesebb függésbe jutna az anyaországgal szemben, ha pénzügyileg függetlenné tennők, mert a sajátjából képtelen feladatainak teljesítésére. Mi volna tehát a teendő?

Teljes erővel neki kell feküdni a gazdasági kérdéseknek.

Tanítsuk a népet produktív munkára, mert nemcsak általános kultúrában vagyunk elmaradottak, hanem ipari és mezőgazdasági kultúrában is.

A nép új. földéhségének kielégítését nem említem, közismert szükség. De fontos, hogy oly földművelési és ipari teendőkre oktassuk, amelyekkel megélhetése biztosabb, kedvezőbb, függetlenebb lesz.

Hogy a mezőgazdasági termelés sok ága mennyivel javítható, azt bizonyítják a külföldi példák; ezeket honosítsuk itt meg.

Bármilyen jövedelmező legyen azonban a mezőgazdasági termelés, rá kell szoktatni a föld népét az ipari munkára is. Szövetkezeti alapon. De ne értsen senki félre. Nem értem azon szövetkezeteket, amelyekkel a klerikális és reakciós körök árasztják el az országot csak azért, hogy az a határszéli falu kis zsidó boltosa, aki talán egyesegyedül képviseli a magyarság eszméjét, elveszítse kenyerét. Nem. Munkaalkalmak megteremtését értem.

Nálunk a paraszt télen alig dolgozik s hogy ez az ügyes, leleményes nép téli foglalkozáshoz is jusson, arra nem gondol senki.

Oly iparra kellene szoktatni, amely időszakos és amely otthon is végezhető. Belevisszük ezzel a munka szeretetét a családba, de keresethez juttatjuk a föld népét s ezzel egyszerre függetlenebbé is tesszük. Nem szorul kizárólag a földmunkára, nem kénytelen, esetleg lehetetlen bérekért dolgozni. De fontos e kérdés illetően rendezése nemcsak szociális, hanem ipari, szempontból is.

Az otthonából nem szívesen mozduló magyar paraszt átvedlik félig iparosság mert a gyár természete, hogy békóba szorítja a cselekvés szabadságát, az otthon munka meg teljesen meghagyja, könnyű szerrel űz ipart is, amelytől idegenkedve most csak a végső szükségben vállalkozik gyári munkára. Nem a házi ipart értem ez alatt, hanem az otthonra támaszkodó kisipart oly szövetkezeti alapon, a mint az a külföldön sok helyen megvan, így Svájcban óra, selyem, játékaru, Vorarlberg csipke, kötött és szövött árú, Belgium csipke, fegyvernemű, Németország kézi szerszám stb stb. Ausztriában Ybbsitz, Fulpmes, Reichenau, Hasbach, Mariano, Sehönbaeh községekben van az otthonra támaszkodó, szövetkezeti alapon álló fémipar, lakatos, kovácsára,

szövézet, kádár, hangszerárú ipar. – A magyar ipar fejlődésének is, nemcsak a magyarság erősítésének egyetlen biztos, legbékésebb módja a nemzet gerincét alkotó parasztsztyály fejlődése, intenzív, hasznos munkára való nevelése. így fejlődhetnek egy erős közép- s ennek nyomán, erős nagyipar. Így van ez a világon mindenütt. Erre kell nekünk is törekednünk. Ha pedig sikerül a népnek oly megélhetést biztosítani, amelyre most kilátása alig van, ha kultúrában emeljük, ha közigazgatásunk hibáit javítjuk s ha gondoskodunk arról, hogy fejlődhetik, szaporodhatnak, terjeszkedhetnek, amihez elsősorban a mai földbirtokpolitika lényeges megváltoztatása szükséges, meglesz oldva a nemzetiségi kérdés is.

Kétségtelenül érdekes adatok azok, a melyeket Lengyel Aurél testvérünkötől az imént hallottunk, de ezen adatok beállítása olyformán történt, hogy lehetetlen azokat megjegyzés nélkül hagynom. Lengyel t. amikor ismerteti a nemzetiségi sajtó és közigazgatási pereket, arra az elvi álláspontra helyezkedik, hogy az osztályok és fajok harca nem oldható meg büntetőperék útján és igazságtalanságot követünk el akkor, amidőn elfogult a mai társadalmi osztályok

érdekeit képviselő bíró, avagy az uralkodó faj érdekeit képviselő bíró és közigazgatási tisztviselő ítélete alá bocsátjuk ezeket az ügyeket.

Arra a következtetésre jut, hogy: mivel a magyar bírák és a magyar közigazgatási tisztviselők szintén nem mentesek ezen osztály- és faji érdekek hatása alól, tehát – példakkal illusztrálja – igazságtalanul elnyomják hazánkban a szociális és nemzetiségi törekvéseket.

Első pillanatra tényleg tetszetősnek látszik ez az okfejtés és hajlandó is az ember helyesnek elfogadni magát a tételt, mert hiszen nekünk radikális gondolkozásuaknak tényleg nem lehet kedves dolog az, ha politikai célok érvényesülése elé hatóságok gördítenek akadályokat vagy pláne üldözőbe veszik bármely eszmének a híveit is! Ha azonban én is ebben a kérdésben is tisztán erre az alapra helyezkednék, akkor hibáztatnom kellene mindazon korlátokat, amelyeket az ember bámulatos találékonyság gal eszelt ki, a maga cselekvési szabadságának megzabolázás ára és a fennálló törvények és érvénynyel bíró hatósági rendeletek között vajmi keveset találnék, amit

a z e g y é n s z a b a d g a z d a s á g i é s t á r s a d a l m i é r v é n y e s ü l é s e s z e m p o n t j á b ó l t ö b b - k e v e s e b b j o g g a l m e g n e t á m a d h a t n é k !

Ezekről a nagy elméletekről tehát ne essék szó a n e m z e t i s é g i s a j t ó - p o r ö k t á r g y a l á s á n á l, mert itt nem gyönyörű elméletek megállapításáról kell beszélnünk, hanem arról, hogy mit mutat az élet? Ha ezt vizsgálat tárgyává teszem, akkor azt látom, hogy azok a nemzetiségi báránykák sem nem olyan ártatlanok, sem nem olyan fehérek, mint amilyeneknek L e n g y e l testvérünk őket feltüntetni iparkodott és az elbánás sem lehet olyan igazságtalan, mint amilyeneknek ezen pereket L e n g y e l t. jellemezte.

Ha tudom azt, hogy hogy ír rólunk magyarokról, a magyar politikai és társadalmi törekvésekről a nemzetiségi sajtó, ha tudom azt, hogy olyan kötekedő, hazug, ferdítő és rágalmazó tónust a világ e g y o r s z a g á n a k n e m z e t i s é g i s a j t ó j a s e m mutat fel, mert ilyet sehol m e g n e m t ű r n é n e k, ha ismerem a nemzetiségi sajtószemelvényeknek azt a gyűjteményét, amelyet Gróf E s z t e r h á z y János a szláv törekvésekről írott mim kajában,

azokat, amelyeket H a n g a y Octáv a pangermán sajtó és azokat, amelyeket K. B a r n a Endre a román sajtó mérges virágaiból összegyűjtött, akkor lehetetlen arra a szép, de jelen viszonyaink közepette reánk magyarokra nézve egy kissé – legalább is pervers politikai elméleti alapra helyezkednem, amelyet; L e n g y e l 1. nekünk ajánl, hanem el kell ismernem, hogy ezidőszerint mi nemzetiség-politikai viszonyaink közepette az államhatalomnak igen is vannak feladatai a nemzetiség i, a jog i e l l e n t é t e k t o m p i t á s a k ö r ü l ! Azt nem mondom, hogy üldözni kell őket, de igenis azt mondom, hogy egyedül és kizárólag rajtuk áll, hogy e tekintetben se legyen számottevők a panaszra. Ha megfigyeljük azi a hangot, amelyen a magyar sajtó számottevő része, majdnem teljes egészében, a nemzetiségi ügyeket tárgyalja, akkor joggal elmondhatom, hogy ha csak v i s z o n o s s á g o t k í v á n n n k é s nem többet, akkor azzal azt is kívánjuk, hogy sajtópereink száma ne legyen több annál, amennyit Lengyel t. Németországra vonatkozólag említ és ha a nemzetiségi írók nem fognak mártírságra pályázni, hanem tárgyilagosan

és igazságosan fogják a velünk vonatkozásban álló ügyeket tárgyalni, akkor a sajtóperek nálunk is arra a minimumra fognak csökkenni.amelyet L e n g y e l t. Angol- avagy Franciaországról megállapít. Akkor tehát, amidőn a nemzetiségi sajtóról beszélünk, én ismételten nem kívánhatok mást, mint: v i s z o n o s - s á g o t !